

Биљана Миленковић-Вуковић

Етнографски институт САНУ, Београд

biljana.vukovic@ei.sanu.ac.rs

Библиографија: др Добрила Братић (1953–2009)

УВОДНА БЕЛЕШКА

Персоналном библиографијом доктора етнологије Добриле Братић, научног сарадника Етнографског института САНУ, са дужним поштовањем обележавамо шездесетогодишњицу њеног рођења, у намери да на једном месту остане пописан и делимично оцењен њен двадесетогодишњи научноистраживачки рад.

Рођена је 1. јануара 1953. године у Великом Грђевцу (Хрватска), у коме је похађала основну школу. По завршетку гимназије у Грубишном Пољу, 1971. године уписује етнологију на Филозофском факултету у Београду. Дипломски рад *Аграрна жртва код Срба* одбранила је 28. јуна 1977. године, а неколико месеци касније уписује последипломске студије на истом факултету – смер Етнологија Југославије. Магистрирала је септембра 1983. године са темом *Промене у аграрним обредима новопазарског краја*, а докторску дисертацију под насловом *Представе о ноћи у традиционалној култури Срба* одбранила је веома успешно 13. марта 1992. године. Од 1979. до 1999. године била је запослена у Етнографском институту САНУ. Преминула је 11. јануара 2009. године у Београду.

Од самог почетка научног ангажовања била је укључена у рад и организацију више научноистраживачких пројеката, обједињених под називом *Етнологија Србије и српског народа*.

Основно подручје интересовања и истраживања Д. Братић, у великој мери засновано на сопственим теренским истраживањима, било је народна религија, митологија и ритуална понашања, и из те области објавила је највећи број веома запажених студија (о жртви и жртвеним ритуалима, закопаном благу, о ритуализацији друштвеног времена, о представама о митским бићима, представама о ноћи, о култовима животиња итд.). У њима је дала значајан допринос познавању српске народне религије, а нови, (углавном комуникацијском) интерпретацијом проучавани феномени омогућили су јој да презентује нова тумачења њихових значења и функција. Приказ њеног научног

рада у вези са том темом, која је била и предмет њене докторске дисертације,¹ најбоље презентује реферат Стручне комисије за избор Д. Братић у звање научног сарадника:

„ (...) Корпус представа и ритуала везаних за ноћ Добрила Братић је третирао као својеврстан значењски систем, у чијој се основи налази неколико елементарних религијских идеја. (...) Уочено је да се дан и ноћ не третирају само као интервали 'физичког', већ и као интервали 'социјалног' времена. (...) Ноћ је, дакле, третирана као време које се налази ван контроле друштва. (...) Одсуство друштва, односно одсуство људи подразумева присуство једног света, једне реалности која људима не припада. (...) Ту супростављеност дана и ноћи, светлости и таме види и као пројекцију непомирљивих супротности у самом човеку: његову природну упућеност на своје социјално окружење и његову тежњу да изађе из свакидашњих оквира, да сопственом иницијативом изрази своје Ја, своју индивидуалност. У крајњој линији народна симболика ноћи говори и о ставу друштва према личној иницијативи својих припадника.“²

Друга област њеног истраживања биле су појаве из савременог руралног и урбаног фолклора (анализа радио-порука, прослављања рођендана, испраћаја у пензију и др.), у којима је својим промишљањима и сасвим новим емпиријским материјалом значајно допринела упознавању савремене српске културе са етнолошког/културно-антрополошког становишта, током осамдесетих и почетком деведесетих година двадесетог века.

Њен рад на прикупљању грађе за *Речник српске демонологије* остао је недовршен, чиме је стручна и читалачка јавност остала ускраћена за многе појмове и термине чија би значења и функције били протумачени на нов начин.

Персонална библиографија Добриле Братић обухвата попис свих штампаних радова – монографије и сепарате, прилоге и приказе у научним и стручним часописима, посебним издањима и зборницима, укључујући литературу о Д. Братић и азбучне регистре имена и наслова дела. Урађена је према Међународном стандардном библиографском опису монографских публикација – ISBD (M) и Међународном стандардном библиографском опису саставних делова – ISBD (CP), оба по скраћеном опису.

Грађа, обрађена *de visu*, на језику писма датог наслова, распоређена је по хронолошком принципу, а у оквиру исте године – азбучно. За текстове који су доступни у електронском облику наведени су интернет адреса и датум преузимања.

¹ Види: Докторска дисертација *Представе о ноћи у традиционалној култури Срба*, одбрањена на Филозофском факултету у Београду, 1992. године штампана је и као осамдесета књига у едицији XX век, под насловом *Глуво доба*.

² Душан Бандић, Иван Ковачевић, Мирјана Прошић-Дворнић, Десанка Николић, Драгослав Антонијевић, *Извештај Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду*, 04/1-7 бр. 392/3 од 14. 10. 1992.

МОНОГРАФСKE ПУБЛИКАЦИЈЕ

1977.

- 1. Agrarna žrtva kod Srba : diplomski rad / Dobrila Bratić.** – Beograd : [D. Bratić], 1977. – 96 listova.

Библиографија: листови 93 – 96. – Умножено за одбрану. – Дипломски рад одбрањен на Филозофском факултету у Београду, 28. јуна 1977. год. пред комисијом у саставу проф. др Петар Влаховић, ментор, проф. др Никола Павковић, члан.

1981.

- 2. Елементи за етнолошку анализу радио-порука : (на примјеру честитки, жеља и поздрава Радио - Новог Пазара / Добрила Братић.** – Београд : Етнографски институт САНУ, 1981. – Стр. [61] – 68 : граф. прикази Résumé. – П. о.: Гласник Етнографског института САНУ, књ. 30.

- 3. Promene u agrarnim obredima novopazarskog kraja : magistarski rad / Dobrila Bratić.** – Beograd : [D. Bratić], 1981. – 134 lista.

Библиографија: листови 128 – 132. – Умножено за одбрану. – Магистарски рад одбрањен на Филозофском факултету у Београду, 08. септембра 1983. год. пред комисијом у саставу проф. др Петар Влаховић, ментор, проф. др Ђурђица Петровић, члан и доц. др Душан Бандић, члан.

1982.

- 4. Генерацијска поларизација у обредима / Добрила Братић.** – Београд : Етнографски институт САНУ, 1982. – Стр. 99 – 104. – (Посебна издања / Етнографски институт Српске академије наука и уметности ; књ. 25). Резиме на пољском и енглеском језику. – П. о.: Промене у традиционалном породичном животу у Србији и Пољској, Посебна издања ЕИ САНУ, књ. 25.

1983.

- 5. О прослављању рођендана / Мирослава Малешевић и Добрила Братић.** – Београд : Етнографски институт САНУ, 1983. – Стр. [87] – 99. Summary. – П. о.: Гласник Етнографског института САНУ, књ. 32.

1984.

- 6. Промјене у обичајима животног циклуса у околини Новог Пазара / Добрила Братић.** – Београд : Етнографски институт САНУ, 1984. – Стр. [543] – 556.

П. о.: Зборник радова Етнографског института, књ. 14 – 16.

- 7. Ритуални аспект деобе задруге / Добрила Братић.** – Београд : Етнографски институт САНУ, 1984. – Стр. [55] – 62.

Summary. – П. о.: Гласник Етнографског института САНУ, књ. 33.

- 8. Церемонија испраћања радника у пензију / Добрила Братић.** – Београд : Етнолошко друштво СР Србије : Музеј у Смедереву, 1984. – Стр. 99 – 104. П. о.: Етнолошке свеске, 5.

1985.

- 9. Промене у аграрним обредима : истраживања у околини Новог Пазара / Добрила Братић.** – Београд : Етнографски институт САНУ, 1985. – Стр. [97] – 168 : геогр. карта. Résumé. – П. о.: Зборник радова Етнографског института, књ. 17– 18.

1991.

- 10. Predstave o noći u tradicionalnoj kulturi Srba : doktorska disertacija / Dobrila S. Bratić.** – Београд : [s.n.], 1991. – 258 листова. Резиме на српском и енглеском језику. – Библиографија: листови 250 – 257. – Умножено за одбрану. – Докторска дисертација одбрањена на Филозофском факултету у Београду, 13. 03. 1992. год. пред комисијом у саставу проф. др Душан Бандић, ментор, проф. др Иван Ковачевић, члан и проф. др Мирјана Прошић-Дворнић, члан.

1993.

- 11. Gluvo doba : predstave o noći u narodnoj religiji Srba / Dobrila Bratić.** – Београд : Plato, 1993. – 226 стр. – (Biblioteka XX vek ; 80). Библиографија: стр. [215] – 224. ISBN 86-447-0025-1

2013.

- 12. Gluvo doba : predstave o noći u narodnoj religiji Srba / Dobrila Bratić.** – 2. izd. – Београд : Biblioteka XX vek, 2013. – 258 стр. – (Biblioteka XX vek ; 80*). Литература: стр. 225 – 233. – Додатак уз друго издање: Два сећања на Добрилу Братић : Добрилчина / Мирослава Малешевић, стр. 237 – 241 ; На тамној позадини ноћног неба / Љиљана Гавриловић, стр. 242 – 246; Библиографија: Др Добрила Братић: (1953 – 2009/ Биљана Миленковић-Вуковић, стр. 247 – 256. ISBN 978-86-7562-118-8

ПРИЛОЗИ У ПУБЛИКАЦИЈАМА

А) Стручни и научни чланци у часописима, зборницима, посебним издањима

1978.

- 13. Žrtvovanje pijetla i pileta u đurdevdanskim obredima obilaženja i oboravanja sela // Etnološke sveske : organ Etnološkog društva Sr Srbije.** – Br. 1 (1978), стр. 100 – 108.

[http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-I_\(1978\)_07_Dobрила_Bratic.pdf](http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-I_(1978)_07_Dobрила_Bratic.pdf)
(Октобар 2013.)

1981.

- 14. Елементи за етнолошку анализу радио-порука : (на примјеру честитки, жеља и поздрава Радио - Новог Пазара).** – Résumé // *Гласник Етнографског института САНУ*. – ISSN 0350– 0861. – Књ. 30 (1981), стр. [61] – 68 : граф. прикази.
Штампано и као посебан отисак.

1982.

- 15. Генерацијска поларизација у обредима.** – Streszczenie. Summary // *Промене у традиционалном породичном животу у Србији и Пољској* / уредник Петар Влаховић. – Београд : Етнографски институт САНУ, 1982. – Стр. 99 – 104. – (Посебна издања / Етнографски институт Српске академије наука и уметности ; књ. 25).
Штампано и као посебан отисак.

- 16. Die ethnologische Bedeutung von Rundfunkmeldungen** // *Lětopis. Jahresschrift des Instituts für sorbische Volksforschung, Reihe C – Volkskunde*. – ISSN 0522– 5086. – Nr. 25 (1982), str. 7 – 13.

- 17. Кућа као статусни симбол** / Dobrila Bratić i Miroslava Malešević // *Etnološke sveske : organ Etnološkog društva Sr Srbije*. – ISSN 0351–0190. – Br. 4 (1982) 144 – 152.
[http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-IV_\(1982\)_11_Dobрила_Bratic_Miroslava_Malesevic.pdf](http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-IV_(1982)_11_Dobрила_Bratic_Miroslava_Malesevic.pdf) (Октобар 2013.)

1983.

- 18. О прослављању рођендана.** – Summary / Мирослава Малешевић и Добрила Братић // *Гласник Етнографског института*. – ISSN 0350–0861. – Књ. 32 (1983), стр. [87] – 99.
Штампано и као посебан отисак.

- 19. Funkcije radio – poruka slušalaca** // *Zbornik 1. Kongresa jugoslovenskih etnologov in folkloristov, Rogaška Slatina 5. – 9. 10. 1983* / uredila in opremila Janez Bogataj in Marko Terseglav. – Ljubljana : Slovensko etnološko društvo, 1983. – Стр. 514 – 518. – (Knjižnica Glasnika Slovenskega etnološkega društva ; 10 / 2).

1984.

- 20. Kolektivni seoski obredi kao zaštita od atmosferskih nepogoda.** – Résumé // *Македонски фолклор*. – ISSN 0542–2108. – Год. 17, бр. 34 (1984), стр. 57– 64.

- 21. Промјене у обичајима животног циклуса у околини Новог Пазара //** *Зборник радова Етнографског института.* – ISSN 0351–1499. – Књ. 14 – 16 (1984), стр. [543] – 556.
Штампано и као посебан отисак.
- 22. Ритуални аспект деобе задруге.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350–0861. – Књ. 33 (1984), стр. [55] – 62.
Штампано и као посебан отисак.
- 23. Церемонија испраћања радника у пензију //** *Етнолошке свеске.* – ISSN 0351– 0190. – Бр. 5 (1984), стр. 99 – 104.
Штампано и као посебан отисак.
[http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-V_\(1984\)_14_DobriIa_Bratic.pdf](http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-V_(1984)_14_DobriIa_Bratic.pdf)
(Октобар 2013.)
- 1985.**
- 24. Певање петлова.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350–0861. – Књ. 34 (1985), стр. [87] – 96.
- 25. Поновно сахрањивање убијеног ванбрачног дјетета : ритуална контрола културе над природом //** *Етнолошке свеске.* – ISSN 0351– 0190. – Бр. 6 (1985), стр. 41– 46.
[http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-VI_\(1985\)_06_DobriIa_Bratic.pdf](http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-VI_(1985)_06_DobriIa_Bratic.pdf) (Октобар 2013.)
- 26. Промене у аграрним обредима : истраживања у околини Новог Пазара.** – Résumé // *Зборник радова Етнографског института.* – ISSN 0351– 1499. – Књ. 17– 18 (1985), стр. [97] – 168 : геогр. карта.
Штампано и као посебан отисак.
- 1986.**
- 27. Uroczystości urodzinowe w Serbii /** Mirosława Malešević, DobriIa Bratić // *Kultura tradycyjna w życiu współczesnej rodziny wiejskiej : z polskich i serbskich badań etnologicznych / pod redakcją Zbigniewa Jasiewicza i Petara Vlahovicia.* – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 1986. – Стр. [87] – 99. – (Seria etnografia ; 12)
Резиме на српском и енглеском језику.
- 28. Утемељеност друштвеног простора : анализа људске жртве при грађењу.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350– 0861. – Књ. 35 (1986), стр. [21] – 32.

1988.

- 29. Бучна бића ноћне тишине.** – Summary // *Етнологишке свеске : часопис Етнологишког друштва СР Србије.* – ISSN 0351– 0190. – Бр. 9 (1988), стр. [21] – 28.
[http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-IX_\(1988\)_03_Dobriila_Bratic.pdf](http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-IX_(1988)_03_Dobriila_Bratic.pdf) (Октобар 2013.)

- 30. Ко су ноћнице и где могу преданити.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350– 0861. – Књ. 36 – 37 (1988), стр. [27] – 36.

1989.

- 31. Вилинска тајна.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350–0861. – Књ. 38 (1989), стр. 61– 67.

- 32. Сусрети у зло доба и на страшном месту.** – Summary // *Етнологишке свеске : часопис Етнологишког друштва СР Србије.* – ISSN 0351–0190. – Бр. 10 (1989), стр. [161] – 168.
[http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-X_\(1989\)_17_Dobriila_Bratic.pdf](http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/ES-X_(1989)_17_Dobriila_Bratic.pdf) (Октобар 2013.)

1990.

- 33. Митска бића у казивањима из западне Србије.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350– 0861. – Књ. 39 (1990), стр. 113 – 118.

- 34. Усамљени покојници.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350–0861. – Књ. 39 (1990), стр. 53 – 59.

1991.

- 35. Тајна закопаног блага или сан о богаћењу преко ноћи.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350–0861. – Књ. 40 (1991), стр. 91– 101.

1993.

- 36. Посмртни ритуал.** – Summary // *Гласник Етнографског музеја у Београду.* – ISSN 0350–0322. – Књ. 57 (1993), стр. [275] – 282.

1994.

- 37. Баукова мрежа.** – Summary // *Гласник Етнографског института.* – ISSN 0350–0861. – Књ. 43 (1994), стр. 165 – 174.

Б) Прикази

- 38. Julio Karo Varoša, Veštice i njihov svet, „Mladost“, Beograd 1979; knj. I, II // Гласник Етнографског института. – ISSN 0350–0861. – Књ. 28 (1979), стр. 196 – 199.**
- 39. Ричард Кевендиш, Историја магије, Београд 1979. // Гласник Етнографског института. – ISSN 0350–0861. – Књ. 29 (1980), стр. 148 – 150.**
- 40. Религиозни обреди, обичаји и симболи, Група аутора, Радничка штампа, Београд 1980 // Гласник Етнографског музеја у Београду. – ISSN 0350 – 0322. – Књ. 45 (1981), стр. 283 – 284.**
- 41. IV саветовање Етнолошког друштва Ср Србије у Бањи Ковиљачи // Гласник Етнографског музеја у Београду. – ISSN 0350–0322. – Књ. 45 (1981), стр. 260 – 261.**
- 42. Бранко Ђупурдија, Аграрна магија у традиционалној култури Срба, Посебна издања Етнографског института САНУ, бр. 23, Београд 1982. // Гласник Етнографског института. – ISSN 0350–0861. – Књ. 32 (1983), стр. 131– 132.**
- 43. Miroslava Malešević: Ritualizacija socijalnog razvoja žene. Tradicionalno selo zapadne Srbije. Zbornik radova Etnografskog instituta 19 (1986) S. 9 – 118. Franz. Res. // Demos : internationale ethnographische und folkloristische Informationen (Berlin). – ISSN 0011–832X. – Band 29, heft 3 (1989), стр. 206 – 208.**
- 44. Bratić Dobriła: Ko su noćnice i gde mogu predaniti. Glasnik Etnografskog instituta SANU XXXVI– XXXVII (Beograd 1988). S 27– 36. Engl. Res. // Demos : internationale ethnographische und folkloristische Informationen (Berlin). – ISSN 0011–832X. – Band 30, heft 3 (1990), стр. 196 – 197.**
- 45. Dušan Bandić, Carstvo zemaljsko i carstvo nebesko, Ogledi o narodnoj religiji, Biblioteka XX vek, Beograd 1990. // Гласник Етнографског института. – ISSN 0350–0861. – Књ. 39 (1990), стр. 172 – 173.**
- 46. Zoja Karanović, Zakopano blago – život i priča, Bratstvo-Jedinstvo, Institut za jugoslovenske književnosti i opštu književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad 1989. // Гласник Етнографског института. – ISSN 0350– 0861. – Књ. 39 (1990), стр. 169 – 170.**

В) Литература

- 47. Добрила Братић, Глуво доба – представе о ноћи у народној религији Срба, Београд : Плато 1993, 226. стр. / Мирјана Прошић-Дворнић // Гласник Етнографског института. – ISSN 0350–0861. – Књ. 42 (1993), стр. 247 – 250.**

48. Библиографија: др Добрила Братић (1953 – 2009) / Биљана Миленковић-Вуковић // Гласник Етнографског института. – ISSN 0350–0861; ISSN 2334–8259 (Online). – Књ. 61, св. 2 (2013), стр. 211 – 220.

РЕГИСТАР ИМЕНА

Бандић, Душан 3, 10, 45	Малешевић, Мирослава 5, 12, 17, 18, 43
Бароха, Хулио Каро (Baroĥa, Huliо Karо) 38	Миленковић-Вуковић, Биљана 12, 48
Богатај, Јанез (Bogataј, Janez) 19	
Влаховић, Петар 1, 3, 15, 27	
Гавриловић, Љиљана 12	Павковић, Никола 1
Јашјевич, Збигњев (Jasiewicz, Zbigniew) 27	Петровић, Ђурђица 3
	Прошић-Дворнић, Мирјана 10, 47
Карановић, Зоја 46	Терсеглав, Марко (Terseglav, Marko) 19
Кевендиш, Ричард 39	Ђупурдија, Бранко 42
Ковачевић, Иван 10	

РЕГИСТАР НАСЛОВА

Agrarna Źrtva kod Srba : diplomski rad 1

Баукова мрежа 37

Бучна бића ноћне тишине 29

Вилинска тајна 31

Генерациска поларизација у обредима 4, 15

Glavo doba : predstave o noći u narodnoj religiji Srba 11, 12

Die ethnologische Bedeutung von Rundfunkmeldungen 16

Елементи за етнолошку анализу радио-порука : (на примјеру честитки, жеља и поздрава Радио - Новог Пазара 2, 14

Źrtvovanje pijetla i pileta u đurđevdanskim obredima obilaženja i oboravanja sela 13

Ко су ноћнице и где могу преданити 30

Kolektivni seoski obredi kao zaštita od atmosfernih nepogoda 20

Kuća kao statusni simbol 17

Митска бића у казивањима из западне Србије 33

О прослављању рођендана 5, 18

Певање петлова 24

Поновно сахрањивање убијеног ванбрачног дјетета : ритуална контрола културе над природом 25

Посмртни ритуал 36

Промене у аграрним обредима : истраживања у околини Новог Пазара 9, 26

Промјене у обичајима животног циклуса у околини Новог Пазара 6, 21

Predstave o noći u tradicionalnoj kulturi Srba : doktorska disertacija 10

Promene u agrarnim obredima novopazarskog kraja : magistarski rad 3

Ритуални аспект деобе задруге 7, 22

Сусрети у зло доба и на страшном месту 32

Тајна закопаног блага или сан о богаћењу преко ноћи 35

Uroczystości urodzinowe w Serbii 27

Усамљени покојници 34

Утемељеност друштвеног простора : анализа људске жртве при грађењу 28

Funkcije radio – poruka slušalaca 19

Церемонија испраћања радника у пензију 8, 23